

COMENTARIS DE DOCUMENTS

L'Eutanàsia, símptoma de la cultura de la mort

Actualitat de l'encíclica *Evangelium vitae*

Joaquim González-Llanos¹

En l'encíclica Evangelium vitae (EV), publicada el 1995, sant Joan Pau II es va proposar proclamar l'Evangeli de la vida, assenyalant: "L'Evangeli de la vida està en el centre del missatge de Jesús. Acollit amb amor cada dia per l'Església, és anunciat amb intrèpida fidelitat com a bona notícia als homes de totes les èpoques i cultures" Evangelium vitae (EV), n. 1.

Jesús anuncia la seva missió precisament assenyalant: "Jo he vingut perquè tinguin vida i la tinguin en abundància" (Jn 10, 10). Jesús desitja donar vida: cura, ressuscita morts. Té aquesta ànsia. És veritat que es refereix a la vida eterna, a la vida "nova", que és la comunió amb Déu a la qual tot home és cridat. Però aquesta vida eterna és cim de la vida física amb la qual l'home comença la seva existència terrestre. "El sublim d'aquesta vocació sobrenatural manifesta la grandesa i el valor de la vida humana fins i tot en la seva fase temporal" (EV 2).

Jesús anuncia el seu evangeli sense respectes humans. No li importa que el critiquin, que alguns no l'entenguin o que no vulguin entendre'l. Joan Pau II, el vice-Crist, segueix el mateix camí. Quan va sortir aquesta encíclica va ser molt criticat. Deien: aquest Papa és molt avançat en la seva doctrina social, però és molt conservador en moral sexual i respecte a la vida humana.

Aquesta distinció o dicotomia no es correspon amb la realitat. Sant Joan Pau II té una profunda unitat en els seus ensenyaments, i manifesta que els atemptats contra la vida ataquen la convivència, la fibra moral del poble.

"En el reconeixement d'aquest dret [a

la vida] –afirma– es fonamenta la convivència humana i la mateixa comunitat política" (EV 2). Per tant,

la defensa de la vida s'integra també en la doctrina social de l'Església. És un dels seus fonaments, perquè sense reconèixer aquest dret no pot haver-hi vida social, la societat no pot existir, seria una societat malalta o moribunda.

L'Església no seria fidel a la seva missió si no defensés la vida.

L'Església no seria fidel a la seva missió si no defensés la vida. El Papa es remunta als seus antecessors i cita, com un compendi, el Concili Vaticà II, i concretament la *Gaudium et spes* (n. 26) (EV 3) quan enumera prolixament els atemptats contra la vida humana:

Tot el que s'oposa a la vida, com els homicidis de qualsevol gènere, els genocidis, l'avortament, l'eutanàsia i el mateix suïcidi voluntari; tot el que viola la integritat de la persona humana, com les mutilacions, les tortures corporals i mentals, fins i tot els intents de coacció psicològica; tot el que ofèn a la dignitat humana, com les condicions infrahumanes de vida, els empresonaments arbitraris, les deportacions, l'esclavitud, la prostitució, el tràfic de blanques i de joves; també les condicions ignominioses de treball en les quals els obrers són tractats com a mers instruments de lucre, no com a persones lliures i responsables; totes aquestes coses i altres semblants són certament oprobis que, en corrompre la civilització humana, deshonren més els qui els practiquen que els qui pateixen la injustícia i són totalment contraris a l'honor degut al Creador”.

D'aquesta forma se suma a denunciar aquests delictes i atemptats que, des del temps en què es va redactar l'encíclica fins ara, no han deixat d'augmentar.

Es pot dir que l'*Evangelium vitae* és una encíclica profètica. El Sant Pare es posa del costat dels més febles: els no nascuts i els ancians i malalts, que veuen amenaçada la seva existència. De manera similar a com l'encíclica *Rerum novarum*, a la fi del segle XIX, es va posar del costat dels treballadors, els drets dels quals eren calcigats, a la fi del segle XX, l'Església defensa aquests éssers innocents la vida dels quals està amenaçada.

Pels resultats es podria pensar que ha estat un esforç inútil. La veu del Papa ha estat apagada per la cridòria dels poderosos, que manegen l'opinió mundial, i els paradigmes culturals en voga. Però no ha estat inútil. La doctrina clara d'aquesta encíclica està a la disposició de tota persona de bona voluntat que vulgui ajudar a canviar aquest món, les bases del qual no són gens sòlides. Em recorden altres paraules similars de sant Josemaria Escrivá, que en 1974 afirmava:

S'escolta com un colossal 'non serviam' (Jer 2, 20) en la vida personal, en la vida familiar, en els ambients de treball i en la vida pública. Les tres concupiscències (cf. 1 Jn 2, 16) són com tres forces gegantesques que han desencadenat un vertigen imponent de luxúria, d'envaniment orgullós de la criatura en les seves pròpies forces, i d'afany de riqueses. Tota una civilització trontolla, impotent i sense recursos morals².

Es pot parlar d'una lluita dramàtica entre la “cultura de la vida” i la “cultura de la mort” que comporta un posicionament clar i un sentit crític davant les agressions que s'estan produint en la nostra societat contra la vida. No caben les mitjanes negres. No és possible quedar-se al mig amb una

actitud irresponsable. El Papa Francesc sol utilitzar l'expressió “cultura del rebuig”. En la lògica de la “cultura de la mort”, una societat que no sap què fer amb els ancians i els més febles opta pel camí del mig, amb una solució el més convenient per a una societat utilitarista que va al gra proposant l'eutanàsia i no es fixa si es respecta la dignitat humana o no. Aquesta seria una causa perduda.

Sant Joan Pau II va ser un lluitador d'aquestes causes perdudes. Perdudes en aparença. Basti recordar el seu paper reconegut per tots en la caiguda del teló d'acer i de la fi de la dictadura comunista a l'Europa de l'Est. I va ser un combat ben desigual, que va començar a la Polònia natal amb gestos com la creu de Nova Huta³, els viatges a Polònia, sent Papa, i un llarg etcètera.

Potser aquesta lluita per l'Evangeli de la vida, i per instituir una veritable “cultura de la vida”, també tingui un llarg recorregut i els seus fruits seran percebuts amb el temps.

És interessant recordar que aquesta encíclica sorgeix d'una petició del Consistori de Cardenals del 4 al 7 d'abril de 1991, dedicat al problema de les amenaces a la vida humana en

Posar fi 'dolçament' a la pròpia vida o a la d'uns altres podria semblar lògic i humà, en considerar-ho en profunditat es presenta absurd i inhumà.

el nostre temps. D'aquí es va fer una consulta a l'Episcopat mundial, i amb les respostes el Sant Pare va elaborar aquesta encíclica. És també interessant assenyalar que en l'endemig d'aquest procés d'elaboració es van publicar el *Catecisme de l'Església Catòlica* (1992), l'encíclica *Veritatis splendor* (1993) i la Carta a les famílies amb motiu de l'any de les famílies (1994), que sens dubte van influir en l'*Evangelium vitae* per ratificar el valor de la vida humana i el seu caràcter inviolable amb l'autoritat del Successor de Pere. L'eutanàsia és un dels símptomes de la cultura de la mort denunciats en l'EV. Així ho expressa el Papa en aquesta encíclica:

És cada vegada més forta la temptació de l'eutanàsia, això és, ensenyorir-se de la mort, procurant-la de manera anticipada i posant així fi 'dolçament' a la pròpia vida o a la d'uns altres. En realitat el que podria semblar lògic i humà, en considerar-ho en profunditat es presenta absurd i inhumà. Som aquí davant un dels símptomes més alarmants de la 'cultura de la mort', que avança sobretot en les societats del benestar, caracteritzades per una mentalitat eficientista que presenta el creixent nombre de persones ancianes i afeblides com una cosa massa onerosa i insuportable. Molt sovint, aquestes es veuen aïllades per la família i la societat, organitzades gairebé exclusivament sobre la base de criteris d'eficiència productiva, segons els quals una vida irremeiablement inhàbil no té ja cap valor” (EV 64).

Encara que els promotors de les lleis de l'eutanàsia neguin això últim (que no donen valor a la vida terminal), i centrin les seves argumentacions en temes com la compassió, els dolors insofribles, el control sobre la pròpia vida, etc. *De facto* prenen una decisió terriblement injusta: l'eliminació d'una vida. Sant Joan Pau II precisa el que fan en realitat: “Per a un correcte judici moral sobre l'eutanàsia, és necessari abans de res definir-la amb claredat. Per eutanàsia en sentit veritable i propi s'ha d'entendre una acció o una omissió que per la seva naturalesa i en la intenció causa la mort, amb la finalitat d'eliminar qualsevol dolor” (EV 65). Ho distingeix, a continuació, de l'acarnissament terapèutic, que tracta de prolongar la vida amb mitjans extraordinaris o desproporcionats⁴.

Tampoc és acceptable el suïcidi assistit.

Compartir la intenció suïcida d'un altre i ajudar-lo a realitzar-la mitjançant l'anomenat 'suïcidi assistit' significa fer-se col·laborador, i algunes vegades autor en primera persona, d'una injustícia que mai té justificació, ni tan sols quan és sol·licitada (...). L'eutanàsia, encara que

“Per a un correcte judici moral sobre l'eutanàsia, és necessari abans de res definir-la amb claredat. Per eutanàsia en sentit veritable i propi s'ha d'entendre una acció o una omissió que per la seva naturalesa i en la intenció causa la mort, amb la finalitat d'eliminar qualsevol dolor” (EV 65).

no estigui motivada pel rebuig egoista si es fes càrrec de l'existència del qual sofreix, ha de considerar-se com una falsa pietat, més encara, com una preocupant 'perversió' d'aquesta. En efecte, la veritable 'compassió' fa solidaris amb el dolor dels altres, i no elimina a la persona el sofriment de la qual no es pot suportar. El gest de l'eutanàsia apareix encara més pervers si és

realitzat pels qui —com els familiars— haurien d'assistir amb paciència i amor als seus afins, o per quants

—com els metges—, per la seva professió específica, haurien de cuidar el malalt fins i tot en les condicions terminals més penoses (EV 66).

Els arguments pro-eutanàsia són d'aquest tipus que assenyala sant Joan Pau II: la pietat, la compassió amb el qual sofreix. S'intenta la solidaritat amb la persona que ho està passant malament i l'estat de la qual li sembla penós a la persona reunida per amistat i parentiu. Fins i tot, els metges, amb la seva ciència, es veuen cridats a alleujar el dolor dels seus pacients. Però clar, alleujar no vol dir eliminar el dolor, eliminant el pacient.

Els promotors de l'eutanàsia tenen raó en un aspecte. El dolor i el sofriment són difícils de portar. Els malalts demanen ajuda. Senten la temptació de caure en la desesperança, i gairebé d'abatre's davant d'ella. Però, en el fons, el que demanen és companyia, solidaritat i suport en la

prova. El Papa assenyala que “en la medicina moderna van tenint auge les anomenades *cures pal·liatives*, destinades a fer més suportable el sofriment en la fase final de la malaltia i, al mateix temps, assegurar al pacient un acompanyament humà adequat” (EV 65). En aquests últims 25 anys hi ha hagut un desenvolupament gran d’aquestes cures pal·liatives, amb clíniques i departaments de grans hospitals especialitzats en tractament del dolor, amb resultats molt esperançadors.

El dolor i el sofriment són difícils de portar. Els malalts demanen ajuda. Senten la temptació de caure en la desesperança, i gairebé d’abatre’s davant d’ella. Però, en el fons, el que demanen és companyia, solidaritat i suport en la prova.

La fe il·lumina i dona forces i coratge per viure aquests últims moments amb pau i amor. El cristià sap que Crist ha vençut la mort i ens fa participants de la seva vida immortal⁵. Cal saber viure i, també, aprendre a morir, com han fet els sants.

Sant Joan Pau II té paraules d’esperança per encoratjar a una nova cultura:

El que tots hem d’assegurar al nostre proïsme és un servei d’amor, perquè sempre se’n defensi i promogui la vida, especialment quan és més feble o està amenaçada. És una exigència no sols personal sinó també social, que tots hem de conrear, posant el respecte incondicional de la vida humana com a fonament d’una societat renovada. Se’ns demana estimar i respectar la vida de cada home i de cada dona i treballar amb constància i valor, perquè s’instauri finalment en el nostre temps, marcat per tants signes de mort, una cultura nova de la vida, fruit de la cultura de la veritat i de l’amor” (EV 77).

---

¹ Doctor en Teologia

² San Josemaría Escrivá (1974, 14 de febrero), *Carta*, n. 10. De pròxima publicació.

³ Nowa Huta, com a primera ciutat socialista ideal a Polònia, es volia que fos una ciutat atea. Es va revocar el permís per posar una església i en el seu lloc hi van alçar una creu. Les autoritats la van voler eliminar. Al final, per les protestes, la creu es va quedar en el seu lloc. L’arquebisbe de Cracòvia, Karol Wojtyła, va tenir un paper rellevant en la defensa de la creu.

⁴ Evitar aquest acarnissament és el que avui es denomina en l’argot mèdic *adequació de l’esforç terapèutic* (veure l’article introductori de García Pont i Marquès en aquest número).

⁵ Missal Romà, *Pregària eucarística 2*.